

ad *Eugenium III*, lib. III, cap. 4. « At forma hæc vestium deformitatis mentium, et morum indicium est. Quid sibi vult, quod clerici aliud esse, aliud videri volunt? Id quidem minus castum, minusque sincerum. Nempe habitu milites, quæstu clericos, actu neutrum exhibent, nam neque pugnant ut

VIATICUM.

SUMMARIUM

1. Viatici nomine quid veniat? — 2. Viatici nomen unde veniat. — 3. Eucharistia danda infirmis nuncupatur viaticum. — 4. Tenetur ægrotus in mortis periculo constitutus sumere sacrum Viaticum, quamvis non sit jejunus. — 5. Sumere Eucharistiam per modum Viatici quid sit. — 6. Licet ægrotus sit jejunus, recte adhibetur ad hunc formula: *Accipe viaticum*. — 7. Qui mane communicavit ex devo-

(1. Viatici nomine apud profanos scriptores intelligitur cibus et pecunia, quæ in viam seu iter peragendum præparantur. Unde apud Plautum, teste eruditissimo Patre Gobat, tom. I, tract. 4, n. 180, dicitur viaticus is, qui sibi prospexit de rebus necessariis perfectioni. (2. Viatici enim nomen venit a voce *Via*, et sumit annominationem a cibariis, quæ a viatoribus ad iter agendum præparantur. (3. Hinc a sacris scriptoribus divina Eucharistia identidem nuncupatur *Viaticum*. S. Thomas 3, p. q. 73, art. 4 in corpore, ibi: « In quantum scilicet hoc sacramentum est præfigurativum fruitionis Dei, quæ erit in patria, secundum hoc dicitur viaticum, quia hic præbet nobis viam illuc perveniendi; » et sic expresse vocat ipsum concilium Carthaginense relat. in can. *Is qui* 8, caus. 26, q. 6, et concilium *Nicænum* relat. in can. *De his*, ead. causa, et quæstione, ubi statuit: « Ut si forte quis recedat ex corpore, necessario vitæ non defraudetur Viatico (124). »

(4. Tenetur ægrotus in mortis periculo constitutus, tum jure ecclesiastico, tum divino, sacrum Viaticum sumere, quamvis non sit jejunus. *Communis*. (5. Sumere Eucharistiam per modum Viatici est ipsam sumere eo tempore, quo pro mortis periculo obligat præceptum. Vasqu., tom. III, in 3, p. disp. 214, n. 17. Hurtad. *De Euchar.*, disp. 10, diff. 2; Gob., *l. c.*, n. 181, et alii.

(6. Et licet ægrotus sit jejunus, recte adhibetur adhuc formula *Accipe Viaticum*, etc., cum non minus sumat Eucharistiam per modum Viatici ægrotus jejunus, ac non jejunus, ex quo viaticum sit præparatio pro

(125) Porro licet Sirmondo, Thomassino, aliisque ultro concedatur, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis civiles clericorum vestes modestia tantum, non forma, a communibus laicorum vestibus discrepasse, ne suspicari quidem possumus, unquam licuisse Christianæ religionis ministris divina celebrare mysteria sine specialibus, atque ad eum tantummodo usum destinatis sacris indumentis. Vide præter Bonam, Honoratum a S. Maria in suis animadversionibus in regulas, et usum eritices., t. II, diss. ubi disputat *De usu sanctarum vestium in mysteriorum divinarum administratione*, et Benedictum XIV, *De sacr. missæ*, lib. 1, cap. 7 seq.

milites, neque ut clerici evangelizant, » et contra alios magis adhuc in forma vestium delinquentes S. Hieronymus scripsit ad Eustochium epistola 22. « Tales cum videris, sponso magis existimato, quam clericos (123). »

tionem, si superveniat periculum mortis, an teneatur eadem die per modum Viatici communicare, *remissive*. — 8. In eadem infirmitate, et si non teneatur, potest tamen ægrotus post 6, 7 vel 8 dies repetere Viaticum non jejunus, dummodo nequeat jejunus sumere, et periculum mortis recurrat. Imo secundum aliquos duobus diebus continuis. — 9. Viaticum dari debet etiam in die Parasceves. — 10. Alia ad rem ad n. 18.

via ad cœlestem patriam brevi aggredienda, tam a jejuno quam a non jejuno; viatici enim nomen ex dictis *supra* n. 2 et 3, venit a voce *Via*, et sumit annominationem a cibariis, quæ a viatoribus ad iter agendum præparantur.

(7. Qui mane communicaverit ex devotione, si superveniat periculum mortis, an teneatur eadem die per modum Viatici communicare? *Vide* verb. *Eucharistia* n. 26.

(8. In eadem infirmitate, etsi non teneatur, potest tamen ægrotus post 6, 7 vel 8, dies repetere Viaticum non jejunus; dummodo nequeat jejunus sumere, et periculum mortis recurrat. *Vide, ibid.*, n. 37. Imo; ut habet Ursaya in *Miscellaneo* 1, lit. V, n. 28. Viaticum potest dari infirmo duobus diebus continuis: card. Brancat. *De sacro Viatico in extremo vitæ periculo exstantibus exhibendo* secutus a Coronello in *Bibliotheca universalis*, litt. B, n. 2807, fol. 1037, ubi quod ita practicavit Philippus IV, Hispaniarum rex.

(9. Viaticum dari debet etiam in die Parasceves, sed nullatenus ipsa potest sanis præberi Eucharistia. Sacra Rituum congregatio 19 Februarii 1622.

(10. Viaticum corporis Christi non est ad infirmos deferendum, qui cum illud sumere impediuntur, adorationis vel deosulationis causa ad se deferri expostulant. Benedict. XIV, constitut. incip. *Cum, ut recte*, § 12 et 13. Et id jam nos tradidimus in tomo III, verb. *Eucharistia*, n. 50.

Morituro impotenti Eucharistiam sub specie panis deglutire, non potest sacramentum administrari sub specie vini, neque

(124) Non sine tintinnabuli pulsatione a scholastico seu campanario facienda, deferendum esse Viaticum statuunt plura concilia. Apud Albericum in *Chronico* ad ann. 1200 exstat ea de re peculiare statutum Guidonis cardinalis, et apostolicæ Sedis Germania legati. Sed de varia in deferendo ad ægrotos Viatico disciplina consule præter Baronium in *Martyrol.* ad d. xviii Kal. Sept., Bonam, *Rerum Liturgic.* lib. II, cap. 17, § 5; Martenium aliosque: Eminentissimum Garampium in *Vita B. Claræ Ariminensis* p. 187 et 509, et t. III *Bibl. Ritual.*; Zaccarian., Maldonatum disp. 5, p. 164 seq.

sub specie panis intincti in vino consecrato, sed omnino relinquendus est non reffectus sacra communione, cum præceptum Viatici non obliget, nisi cum ministrari potest ritu ab Ecclesia non prohibito; iste vero ritus ab Ecclesia Latina omnino prohibetur. Vicissim autem licite administratur sub specie panis vino vel aqua non consecrata mactati, ut facilius deglutatur. Bened. XIV, *De sacrif. miss.* lib. III, cap. 19, § 6.

(11. Constitutio *Unigenitus* tantam sibi vindicat auctoritatem et obsequium, ut eidem publice refragantibus, veluti notoriis ac publicis peccatoribus, denegandum sit sanctissimum Viaticum. Bened. XIV, const. incip. *Ex omnibus*, § 3. Publici autem atque notorii sunt refractarii in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a iudice competente prolatam, rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium et obedientiam contumaciter denegaverint: quicumque etiam se hujusmodi contumaciæ reos in iudicio confessi sunt, ac præterea illi qui, quamvis nec a iudice condemnati, neque reatum suum in iudicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam et contumaciam adversus constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio et obedientiæ eidem constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum non adhuc cessaverit. Sunt verba præcisa dictæ constitutionis sub § 4.

(12. In re autem dubia, quam regulam sequi debeant sacramentorum ministri, tradit Pontifex, *ibid.*, § 8 et 9, his verbis: Hoc itaque primum advertere debent, an scilicet ei, qui extremum viaticum postulat, cum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore, a loci illius parochi, ubi debebat, Eucharistica communio administrata fuerit; si enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse, indeque sequetur, sacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse; nisi forte, postquam olim ad eucharisticam mensam admissus fuit, et ante id tempus, quo postrema sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici et notorii peccatoris notam, juxta præmissa, contraxerit.

(13-14. Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant, aliunde vero valide adversus ægrotum præsumptiones et indicia gravia et urgentia militant, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitris, ægrotum alloqui, eique cum omni lenitate et mansuetudine, non tanquam disputantes, eumque convin-

cere volentes, ostendere quæ et qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem; rogantes eum, et obsecrantes, ut respiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet; eidem præterea demonstrantes, quod quamvis ipsi parati sint sanctissimum corporis Christi Viaticum ei ministrare, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi et horrendi criminis reum se constituet, ex quo iudicium sibi manducavit, et bibit: cæterum se non alia de causa sacramentum corporis Christi eidem ministraturos, nisi, ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam, quam habet, curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit. Hæc ille § 8 et 9, editæ constitutionis merito integraliter perlegendæ et observandæ, quam idcirco ad litteram hic subnectimus:

« BENEDICTUS Papa XIV,

« Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinal., ac archiep., et episcopis regni Galliarum in novissimis comitiis cleri Galliani congregatis, salutem et apostolicam benedictionem.

« Ex omnibus Christianis orbis regionibus, ad quas imposita imbecillitati nostræ pastoralis cura protenditur, cum multa sæpe ad Nos deferantur, quæ animum nostrum pro omnium, singularumque ecclesiarum statu sollicitum, et anxium habeant, vix tamen aliunde Nobis majores perturbationes, atque doloris causæ acciderint, quam ex gravissimis controversiarum et dissensionum incommodis, quibus florentissimum istud regnum, et catholicam Gallorum nationem aliquot ab hinc annis jactari cognovimus. Neque sane destitimus hoc toto perturbationum vestrarum tempore Deum optimum maximum enixe rogare, ac interpositis etiam aliorum precibus orare atque obsecrare, ut ipse, qui Deus pacis est, veram solidamque tranquillitatem turbatis ecclesiis vestris reddere dignaretur. Sæpe etiam, datis ad charissimum in Christo filium nostrum Ludovicum Galliarum regem Christianissimum apostolicis litteris illius opem et brachium ad ecclesiasticæ pacis tutelam atque præsidium imploravimus. His autem, qui ad Nos et ad Sedem apostolicam de rebus istis recursum habuerunt, ea semper responsa dedimus, quibus Nos promptos paratosque declaravimus, pro pace Ecclesiæ Gallicanæ quam sincera et constanti dilectione prosequimur; quidquid Nobis vitæ superesse posset, libenter impendere, atque omnia quæ Nobis agenda proponerentur, et aggredi, et urgere, dummodo ejusmodi consilia essent, quæ ad repellendum malorum germen apta et idonea dignoscerentur, et quorum exsecutio cum spe prosperi eventus suscipienda, et ad intentum finem utiliter processura videretur.

« Gravem atque diuturnam de rebus vestris sollicitudinem, qua hactenus affecti fuimus, non parum sublevarunt litterae Gallicani cleri comitiis die 21 Octobris elapsi anni ad Nos scriptae, quas quidem legentes, vestram, venerabiles fratres, firmitatem, atque constantiam, vestram perspeximus perfectam consensionem in custodiendo verae sanaeque doctrinae deposito, et in retinenda, quam semper majores vestri professi sunt, erga apostolicam B. Petri Sedem, Catholicæ unitatis centrum, observantia et veneratione. Neque enim ullam inter vos dissensionem vigere comperimus quoad canonicas regulas et principia, sed scissuras tantummodo esse inter vos in deligendis statuendisque mediis quibus utendum necessario est, ut eadem communia principia in usum deducantur. Quod quamvis optandam fuisset longe abesse a conventu vestro, haud tamen mirum videri debet, scientibus, id alias inter sacros antistites et doctrina, et morum sanctitate conspicuos, in gravissimarum rerum tractatione evenisse. In magnam autem præconceptæ consolationis nostræ accessionem sese obtulit eximia Christianissimi regis pietas et religio, cum hæreditario ipsius in hanc Apostolicam Sedem obsequio juncta, quæ non in recentioribus tantummodo illius litteris, quas die 19 Decembris ejusdem elapsi anni, prædictam cleri epistolam huc mittens, ad Nos dedit, sed in cæteris quoque omnibus ab eo conscriptis præclare enituit: in quibus testari possumus atque debemus, Nos semper illius regii animi sensus eos plane deprehendisse, qui maxime decebant orthodoxum principem, et vera in Deum religione, et sincera erga Romanam Sedem pietate præditum, eundemque pacis atque concordia in suis regnis restituendæ et conservandæ amatissimum.

« Tanta est profecto in Ecclesia Dei auctoritas apostolicæ constitutionis, quæ incipit *Unigenitus*, eademque sibi tam sinceram venerationem, obsequium et obedientiam ubique vindicat, ut nemo fidelium possit, absque salutis æternæ discrimine, a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro consequitur, ut in ea, quæ exorta est, controversia, utrum hujusmodi refractariis sanctissimum corporis Christi Viaticum expentibus denegari debeat, sine ulla hæsitatione respondendum sit, quoties prædictæ constitutioni publice et notorie refractarii sint, denegandum eis esse, ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum atque notorium peccatorem ad eucharisticæ communionis participationem admitti, sive eam publice, sive privatim requirat.

« Publici autem atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a iudice competente prolatam rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium et obedientiam contumaciter denegaverint: quicumque

etiam hujusmodi contumaciæ reos se in iudicio confessi sunt, ac præterea illi, qui quamvis nec a iudice condemnati, neque reatum suum in iudicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam et contumaciam adversus constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in antea vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio et obedientiæ eidem constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit: in his enim casibus eadem omnino adest moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, super quibus iudex sententiam tulit, vel saltem alias suppetit moralis certitudo prædictæ similitudinis, et equipollens.

« In quo tamen præ oculis habenda est differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ipsa sola externa actione consistit, ut est notorietas usurarii aut concubinarij, et aliud notorii genus, quo externa illa facta notari contingit, quorum reatus ab interna etiam animi dispositione plurimum pendet; de quo quidem notorii genere nunc agitur. Alterum enim illud gravibus sane probationibus evinci debet; sed alterum gravioribus certioribusque argumentis probari oportebit.

« Ea vero, quam supra innuimus, certitudo minime adesse dicenda est in alijs casibus, in quibus crimen innititur conjecturis, præsumptionibus, ineertisque vocibus, quæ originem suam plerumque debent hominibus, aut malo animo affectis, aut qui præjudicatis opinionibus, vel partium studiis ducuntur, quibus dum fides habetur, satis compertum est, tum præteritorum temporum, tum ætatis nostræ experientia, quot modis homines errare et falli, ac in transversum agi contingat.

« Quia vero nonnulli animarum pastores, Ecclesiæque ministri, pietate et zelo commendati, hujusmodi conjecturis et præsumptionibus deferentes, dum ad sacrum Viaticum aliquibus ministrandum advocantur, animo anxii hærent, verentes ne id sine propriæ conscientia periculo administrare non possint, certam subnectimus agendi regulam, quam sequantur.

« Hoc itaque primum animadvertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, cum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore, a loci illius paroco ubi degebat, eucharistica communio administrata fuerit: si enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse, indeque sequetur, sacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse, nisi forte, postquam olim ad eucharisticam mensam admissus fuit, et ante id tempus, quo postrema sacramenta requirit, aliquid

commisisse noseatur, quo publici et notorii peccatoris notam, juxta præmissa contraxerit.

« Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant; aliunde vero validæ adversus ægrotum præsumptiones et indicia gravia, et urgentia militent, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant, in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitrarijs, ægrotantem alloqui, eique cum omni lenitate et mansuetudine, non tanquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ et qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem, rogantes eum, et obsecrantes, ut respiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet: eidemque præterea demonstrantes quod, quamvis ipsi parati sint sanctissimum corporis Christi Viaticum ei ministrare, ac etiam reipsa illud ei ministrent, non ideo tamen totus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi et horrendi criminis reum se constituet, ex quo iudicium sibi manducavit et bibit; cæterum se non alia de causa sacramentum corporis Christi eidem ministraturos, nisi ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam, quam habet, curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, et ideo eum a sacra mensa non repellit, dum ipsum, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio tribunali publicum atque notorium peccatorem agnoscit.

« Hanc itaque iudicandi agendique normam oportet vos, venerabiles fratres, utpote Nostro et Apostolicæ sedis iudicio prolatam, inferioribus animarum pastoribus, cæterisque presbyteris per civitates et dioceses vestras sacramenta legitime administrantibus, sequendam et observandam proponere. Quod quidem iudicium super vigentibus controversiis a Nobis interpositum et ecclesiasticis regulis nititur, et conciliorum olim in ipsis Galliarum regionibus habitorum decretis, et gravium ipsius nationis vestrae theologorum sententiis fulcitur. Ut igitur vobis laudi fuit, illustrium prædecessorum vestrorum exempla sequendo, promotas isthic controversias, subortaque dubia ad Nos et Apostolicam sedem deferre, certamque hinc regulam ad revocandam, tuendamque Ecclesiarum vestrarum pacem exposcere, ita nunc officii vestri partes, vestraque simul apud Deum, et Ecclesiam merita cumulabit, si suprascriptam agendi methodum ab iis, ad quos perlinet, in occurrentibus casibus omnino servari curabit. Quod Nos a fraternitatibus vestris eo fidentius expectamus, Nobisque pollicemur, quo magis nobis ipsi conscii sumus, nihil diligentia aut studii a Nobis prætermisum fuisse, sive in perpendendis, ac discutiendis articulis, quos episcopi in præfati clerici comitiis adunati, licet non una-

nimi sententia, proposuerunt, desumendisque ex ipsa eorum discrepantia notionibus, ad rem penitus percipiendam, rectoque iudicio definiendam opportunis, sive in legendis, ponderandisque sententiis scripto exaratis a venerabilibus fratribus nostris hujus S. R. E. cardinalibus, quorum hæc de re consilia exquisivimus; sive in cæteris omnibus exsequendis atque præstandis, per quæ divini luminis adiutorium, quod interim flagrantissimis votis implorare non prætermisimus, Nobis promereri possemus.

« Neque vero dubitamus, quin charissimus quoque in Christo filius noster rex Christianissimus, postquam susceptum a vobis consilium non solum probavit, sed etiam, ut supra innuimus, suis ad Nos datis litteris fovere et adjuvare non recusavit: pro sua perspecta in Deum et Ecclesiam religione ac pietate validam fraternitatibus vestris opem præbere studeat, quo tam vobis quam inferioribus Ecclesiæ ministris, liberum et integrum sit, ad superius descriptam agendi normam sacrorum mysteriorum administrationem moderari. Qua quidem fiducia freti, Nos hic sermonem minime habendum existimavimus de reliquis fratrum vestrorum articulis respicientibus episcopalia jura circa eorundem sacramentorum participationem concedendam vel denegandam, et varias super hæc re obortas controversias, sed potius cum ipso Christianissimo rege per alias litteras nostras agendum duximus, ut is sacra episcopatus jura, sua animi magnitudine, ac præstanti virtute, tueatur. Quod ipsum, et proprio, et majorum suorum more, facturum certo confidimus: ut nobilissimæ Galliarum Ecclesiæ, illius regio favore nostris vestrisque studiis obsecundante, suum pristinum decorem retinuisse, et perturbatam ad tempus tranquillitatem cito recuperasse lætentur. In cuius optatissimi eventus auspiciis fraternitatibus vestris, cunctisque populis pastoralis curæ vestrae concreditæ Apostolicam benedictionem peramanter impertimur.

« Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die decima sexta Octobris 1756 Pontificatus nostri anno decimo septimo.»

(15. Alia ad rem. Vide verb. EUCHARISTIA, verb. INFIRMUS, verb. MORIBUNDUS.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(16. Juxta *Rituale Romanum* Pauli V, tit. *De commun. infirm.* non potest Viaticum ministrari de novo, nisi infirmus per aliquot dies supervivat.

(17. Quæstionis propterea est, quot dies debeant intercedere? Sunt qui tenent sufficere quod intercedant duo dies, ea adducta ratione, quod numerus pluralis contentus est duobus. (18. At dictionem *aliquot* importare majorem numerum dierum, et saltem quatuor, tenet Romaguer., *Ad synod. Gerund.*, lib. III, tit. 27, cap. 28, n. 38.